

Posudek diplomové práce:

CHEJNOVÁ, Anna. *Reprezentace jiného v cestopisech Zikmunda a Hanzelky*. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova - Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce PhDr. Lucie Storchová Ph.D.

Předložená diplomová práce se věnuje reprezentacím jiného v cestopisných knihách českých publicistů a cestovatelů Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda. Vzhledem k přetrvávající popularitě obou cestovatelů, kteří se dodnes těší pověsti zakladatelů moderního českého cestopisu a cestovatelství obecně, je s podivem, že obdobná práce nevznikla již dříve. Potenciální pisatele patrně mohlo v minulosti zaskočit jak intenzivně bylo psaní této autorské dvojice prostoupeno dobovým socialistickým étosem, který je v poměrně příkrém rozporu s obvyklým vnímáním jejich díla v současnosti. V tomto ohledu představuje diplomová práce A. Chejnové skutečně velmi důležitý a objevný pokus o kritické zhodnocení literární produkce známé cestovatelské dvojice.

Práce je přehledně členěna do několika částí. V úvodu autorka připomíná biografie J. Hanzelky a M. Zikmunda a zasazuje jejich působení do širšího kontextu cestování v první polovině 20. století. Připomíná také politický kontext poválečného vývoje v Československu. V další části nastiňuje teoretické zázemí práce, analytický přístup výzkumu reprezentací a formuluje vlastní výzkumné otázky. Samotná analýza cestopisů z produkce Hanzelky a Zikmunda (dále jako H+Z) se odvíjí ve čtyřech tematicky uspořádaných kapitolách, v nichž autorka postupně sleduje sebe-reprezentace autorů, kritiky kapitalismu a kolonialismu, civilizační kritiku a reprezentace obyvatelstva v jednotlivých zemích navštívených H+Z během jejich dvou cest v 50. a 60. letech 20. století.

Kladně oceňuji především kritickou obezřetnost s jakou se autorka vypořádává se sebe-obrazem vytvářeným samotnými autory i pozornost s jakou zachytila některé rétorické strategie využívané autorskou dvojicí ke komunikaci se čtenářem (soudružné tykání, sugestivní uvedení čtenáře do děje), resp. strategie navozování dojmu autenticity a objektivity (například jejich využívání promluv třetích osob). V tomto ohledu by nicméně práci prospělo lepší propojení s již existující literaturou, zvláště studií Jiřiny Šmejkalové z roku 2015, která tematizovala značku H+Z jako novou pop-kulturu pro socialistického člověka. Předložená práce by měla/mohla mít ambice prohloubení a upřesnění jmenovaného titulu.

Za nejzajímavější téma k diskusi, která jde ovšem do značné míry nad rámec předložené práce, bych považoval zasazení tohoto specifického způsobu cestopisného psaní do delší tradice česko-jazyčného cestopisu. Autorka v průběhu práce převádí jednotlivé promluvy H+Z (místy poněkud mechanicky) na komunistický či socialistický světonázor, respektive sdílený kód, charakteristický pro dobu vzniku analyzovaných cestopisů. Na základě srovnání se staršími cestopisnými díly české proveniencí by nicméně bylo možné vysledovat delší tradici tuzemského psaní o mimoevropském světě neimperální či marginálně-koloniální optikou, s důrazem na odpor vůči autoritám, kritiku imperialismu, kritiku konzumní kultury, reklamy,

turismu apod. (viz. Lemmen 2013, 2018). Výborným srovnávacím materiálem, který by dal lépe vyniknout jemnějším nuancím reprezentací, produkováných H+Z, by byl cestopis Jiřího Bauma a Františka Foita, kteří podnikli na počátku 30. let obdobnou cestu automobilem napříč africkým kontinentem z Káhiry do Kapského města.

V průběhu obhajoby by mě také zajímalo diskutovat jakou úlohu hrála v (sebe-)reprezentacích H+Z věda, respektive různé vědecké disciplíny. Zda se H+Z identifikovali s určitými disciplínami (na jednom místě se například objevuje kritika národopisu), zda a jak případně pracovali s autoritou moderní vědy.

Další zajímavou otázkou související se sebe-prezentací autorů by mohla být maskulinita. Formuluje se v jejich díle implicitně či explicitně určité specifické pojetí (bílá) maskulinity?

Autorka prokázala schopnost pozorně sledovat jednotlivé tematické okruhy textové produkce H+Z a přehledně i vcelku čtivě je představit potenciálním čtenářům. Přesto bych se rád zastavil také u několika problémů předložené práce. Kontextové kapitoly možná až příliš ulpívají na některých detailech, které nejsou pro celek práce příliš důležité, respektive jsou natolik notoricky známé, že je není třeba podrobně popisovat (např. politické procesy, Jáchymov atd.) Závažnější výtku bych nicméně směřoval na práci se sekundární literaturou a na teoreticko-metodologické zázemí práce. V přehledu literatury postrádám zevrubnější obeznámení s akademickou tradicí kritického psaní o cestopisech, ze starších titulů např. klasická práce Mary-Louise Pratt: *In Imperial Eyes. Travel Writing and Transculturation* (1992). Naopak v sekci metodologie autorka představuje přístupy, které v práci neaplikuje (Foucault, Turk a Lefcowitz) a jsou zde proto nadbytečné. V případě *Reprezentací* Stuarta Halla, jak se domnívám, není plně využit konceptuální aparát a možnosti tohoto přístupu. Samotné analytické kapitoly jsou uspořádány spíše tématicky a celkově menší pozornost je věnována formálním rétorickým postupům v psaní H+Z.

Dále jen telegraficky:

Na str. 71 autorka píše "*Je tedy možné, že odpor, který Hanzelka se Zikmundem cítí k imperiálním snahám koloniálních mocností, může plynout z faktu, že i když Československo nebylo nikdy oficiálně kolonizovaným územím, bylo s ním tak v určitých okamžicích československých dějin zacházeno - Protektorát Čechy a Morava byl například typ správy podle koloniálního modelu*". Stálo by za prodiskutování během obhajoby.

Od strany 81 autorka diskutuje jak H+Z zobrazovali "Orient". Zde by bylo na místě propojit výklad s konceptem orientalismu E. Saída. Autorka knihu uvádí v seznamu literatury, v samotném výkladu ji ale nepoužívá.

Z formálních náležitostí bych vytknul nejednotnost v užívání citační normy v bibliografii i v citacích v samotném textu. Autorka také (na rozdíl od H+Z) není zcela konzistentní v užívání autorského plurálu resp. singuláru.

I přes výše zmiňované výtky považuji práci za velmi zdařilou a **doporučuji ji proto k obhajobě**. Práci navrhuji ohodnotit známkou **2** (dva)

27.8. 2020 v Praze

Mgr. Filip Herza, Ph.D.